

GLOSÁR

Na účely tohto dokumentu sa používajú tieto vymedzenia pojmov:

Aktér korupcie znamená osobu, ktorá je aktívny účastník korupčnej transakcie a/alebo sa podieľa na vytváraní podmienok, priestoru alebo príležitostí uľahčujúcich korupciu.

Analýza rizika: znamená systematické využívanie všetkých dostupných informácií na identifikáciu ohrozenia a na odhad rizika¹, pričom sa identifikuje aj zdroj a/alebo príčina ohrozenia. Informácie môžu zahŕňať historické údaje, teoretické analýzy, odôvodnené názory, ako aj obavy zainteresovaných strán.

ARACHNE: Integrovaný nástroj IT na hĺbkovú analýzu údajov a bodovanie rizík, ktorý pomáha posilniť identifikáciu, prevenciu a odhaľovanie podvodov, rizikových operácií, projektov, prijímateľov, zmlúv, dodávateľov a zhotoviteľov. Pomáha určiť najrizikovejšie projekty a zvýšiť účinnosť kontrol výberu a riadenia projektu.²

Detekcia korupčných rizík („zistovanie korupčných rizík“) znamená proces, prostredníctvom ktorého sa získavajú údaje o existencii korupčných rizík na základe varovných signálov, z ktorých vyplýva, že sa vytvára, je vytvorený alebo môže byť vytvorený priestor, príležitosť alebo podmienky pre korupciu alebo jej tolerovanie.

Dokázateľný účinok znamená merateľnú dosiahnutú zmenu v prospech oslabenia alebo odstránenia korupčného rizika.

Dvojznačnosť: formulácia ustanovenia predpisu, ktorá môže a) mať viac než jeden význam; b) umožňujú viac než jeden výklad; c) neumožňuje z kontextu jednoznačne určiť význam.

Etický kódex: súbor etických zásad, ktoré majú pomôcť zamestnancom konať čestne a morálne. Etické zásady sú založené na základných hodnotách organizácie a štandardoch, ktorými sa zamestnanec riadi.³

Identifikácia korupčného rizika: znamená proces zistenia a charakterizovania prvkov rizika na základe jeho potenciálu spôsobiť vznik korupcie.

Iniciátor korupcie je osoba, ktorá ako prvá dá podnet na uskutočnenie korupčnej transakcie alebo vytvorenie podmienok priaznivých pre vznik korupcie.

Integrita: znamená vlastnosť osoby, ktorá sa dôsledne prejavuje v čestnom, poctivom, nestrannom a dôveryhodnom konaní v súlade so všeobecne uznávanými hodnotami, etickými zásadami, normami a pravidlami. Miera integrity jednotlivca, orgánu verejnej moci i celého systému inštitúcií sa hodnotí podľa vonkajších prejavov a konania v súlade s deklarovateľnými hodnotami a zásadami.⁴ V tomto zmysle je medzi integritou a tendenciou ku korupcii nepriamoúmerný vzťah. Treba zdôrazniť, že pojem „integrita“ nie je totožný s pojmom „bezúhonnosť“, ktorá sa podľa príslušných právnych predpisov SR preukazuje výpisom/odpisom z registra trestov.⁵

Klientelizmus znamená neoficiálny, zákulisný systém dohôd v spoločnosti, ktorého charakteristickým znakom je ochrana, resp. protekcia, vybraných členov celku, prípadne poškodzovanie záujmov subjektov, ktoré sa na dohodách väzbách nepodieľajú.⁶ Rozdeľovanie funkcií, pracovných pozícií, tovarov, služieb alebo finančných prostriedkov sa neuskutočňuje podľa neutrálnych a neosobných pravidiel, ale na základe priateľských alebo iných osobných vzťahov. Klientelistický vzťah, ktorý jeho

¹ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 402/2013 z 30. apríla 2013 o spoločnej bezpečnostnej metóde hodnotenia a posudzovania rizík, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 352/2009.

² Príloha 2 k Národnej stratégii ochrany finančných záujmov EÚ v SR, 2015. Podrobne pozri: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=325&intPageId=3587&langId=sk>

³ <https://www.investopedia.com/terms/c/code-of-ethics.asp>

⁴ *Studie národní integrity*, Transparency International, Česká republika, december 2011.

⁵ Anglický pojem „integrita“ je jeden z kľúčových pojmov prevencie korupcie. V kontexte boja proti korupcii a prevencie korupcie nie je ekvivalentom slovenského pojmu „neporušiteľnosť“ ani „bezúhonnosť“. Teda slovo „integrita“ na jednej strane a slová „neporušiteľnosť“ či „bezúhonnosť“ na strane druhej nie sú v tomto kontexte rovnocenné synonymá. Význam pojmu „integrita“ sa nemôže zúžiť len na „bezúhonnosť“ v zmysle absencie právoplatného odsúdenia osoby za úmyselný trestný čin alebo za iný trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom povolania.

⁶ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Klientelismus>

účastníci medzi sebou vytvárajú, môže nadobudnúť formu pevného a sústavne pestovaného vzťahu naplneného vzájomnou oddanosťou. Sprievodným znakom klientelistického vzťahu bývajú rôzne zvyky a rituály v správaní jeho účastníkov. Sociálnou úlohou týchto rituálov a zvykov je upevňovať klientelistický vzťah a skupinu s cieľom odolávať možným pokusom o ich rozbitie.⁷ Klientelizmus je jedným z podstatných znakov korupcie.

Kódex správania znamená súbor zásad a pravidiel vychádzajúci z etického kódexu, ktorými sa vymedzuje spôsob transparentného a protikorupčného správania verejných činiteľov na pracovisku a pri interakcii s osobami z prostredia mimo pracoviska v konkrétnych situáciách, ktoré obsahujú potenciálne alebo existujúce korupčné riziko.⁸

Konflikt záujmov: Transparency International⁹ vymedzuje tento pojem ako situáciu, v ktorej jednotlivec alebo subjekt, pre ktorý pracuje, či už ide o vládu, obchod, médiá alebo organizáciu občianskej spoločnosti, je konfrontovaný s výberom medzi povinnosťami a požiadavkami svojho postavenia a vlastnými súkromnými záujmami. V kontexte verejného obstarávania zahŕňa prinajmenšom každú situáciu, keď zamestnanci verejného obstarávateľa alebo poskytovateľa obstarávacích služieb konajúceho v mene verejného obstarávateľa, ktorí sú zapojení do vykonávania postupu obstarávania alebo môžu ovplyvniť výsledok tohto postupu, majú priamo alebo nepriamo finančný, ekonomický alebo iný osobný záujem, ktorý možno vnímať ako ohrozenie ich neustrannosti a nezávislosti v súvislosti s daným postupom obstarávania.¹⁰

Korupcia sa chápe ako zneužitie moci alebo postavenia vo vlastný prospech alebo v prospech iných osôb.¹¹ Európska komisia (EK) v súvislosti Európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi (EŠIF) používa všeobecné vymedzenie pojmu korupcia, ktorú chápe ako „*zneužitie (verejného) postavenia na osobný prospech*“.¹² Zdôrazňuje, že korupčnými platbami či transakciami sa napomáha mnohým ďalším druhom podvodov, ako sú napríklad falošné fakturácie, fiktívne výdavky alebo neplnenie zmluvných špecifikácií. V užšom význame sa korupcia chápe ako transakcia medzi najmenej dvoma stranami, pri ktorej aspoň jedna zo strán: a) požaduje odmenu za poskytnutie alebo sprostredkovanie neoprávnenej výhody, prospechu alebo iného neoprávneného plnenia druhej strane alebo inej osobe; b) ponúka, sľúbi alebo sprostredkuje odmenu druhej strane za získanie neoprávnenej výhody, prospechu alebo iného neoprávneného plnenia sebe alebo inej osobe; c) sa dopúšťa akéhokoľvek zneužitia moci, právomoci, vplyvu alebo postavenia vo vlastný prospech alebo v prospech iných osôb; d) navádza na zneužitie moci alebo postavenia vo vlastný prospech alebo v prospech iných osôb; e) jedna zo strán nedodržiava správne a/alebo právne normy a/alebo postupy s cieľom získať alebo sprostredkovať neoprávnenú výhodu, prospech alebo iné neoprávnené plnenia pre seba alebo inú osobu; f) ponúka, žiada, sľúbi alebo sprostredkuje dôverné informácie na výmenu za hmotné alebo nehmotné plnenie vo svoj prospech alebo v prospech inej osoby; g) sľúbi, poskytne alebo sprostredkuje druhej strane výhodu za prísľub, že táto výhoda bude v budúcnosti opätovaná; h) je v konflikte záujmov; i) zvýhodňuje alebo zvýhodní svojich známych alebo príbuzných; j) netransparentne alebo v rozpore so zákonom účelovo ovplyvňuje prípravu alebo schvaľovanie zákona alebo iného normatívneho predpisu vo svoj prospech, a/alebo inej osoby, a/alebo skupiny osôb a/alebo právnickej osoby; k) zneužíva alebo zneužije svoj politický vplyv alebo úradnícku moc za získanie neoprávnenej výhody, prospechu alebo iného neoprávneného plnenia sebe alebo inej osobe; l) navádza na marenie výkonu spravodlivosti; m) využíva alebo využije svoj vplyv na získanie výhody pre seba alebo inú osobu.

⁷ <https://sk.wikipedia.org/wiki/Klientelizmus>

⁸ V kódexe správania sú zahrnuté aj spôsoby reagovania v prípade darov, pohostení, provízií, konfliktu záujmov, pozvaní na rôzne podujatia, poskytovania výhod, služieb, dovoleniek, rekreačných pobytov a pod. V kódexe správania sa uvádza (ak je to vyčísľiteľné) aj konkrétna hodnota a/alebo výška sumy, ktorá sa v danom prípade nepokladá za potenciálnu korupciu/úplatok, napr. v prípade darov či pohostení. Vždy je však potrebné brať do úvahy, či nejde o tzv. príkrmovanie.

⁹ https://www.transparency.org/glossary/term/conflict_of_interests

¹⁰ Smernica EP a Rady 2014/24/EÚ z 26 februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES; Konflikt záujmov je špecifikovaný aj v zákone o štátnej službe č. 55/2010 Z. z.

¹¹ Články 15 až 19 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii (434/2006 Z. z.). (https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf)

¹² Dokument EK *Posúdenie rizika podvodu a účinné a primerané opatrenia proti podvodom*, Európske štrukturálne a investičné fondy – usmernenia pre členské štáty a orgány zapojené do programu, 16.06.2014, Európska komisia, EGESIF 14-0021-00. (https://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/sfc-files/guidance_fraud_risk_assessment_sk.pdf)

Aj keď v čase vypracovávania tohto dokumentu samotný pojem korupcia nie je ako termín v slovenských právnych predpisoch osobitne vymedzený, v Trestnom zákone (TZ)¹³ sa v § 328 až § 336b uvádzajú druhy konania súvisiace s korupciou či úplatkárstvom. **Termín korupcia má preto na účely tohto dokumentu generický význam**, ktorý zahŕňa nielen všetky uvedené druhy konania, ale aj akékoľvek konanie poškodzujúce verejný záujem. Zahŕňa takisto zneužívanie moci, právomoci, vplyvu či postavenia, navádzanie na takéto zneužitie, klientelizmus, rodinkárstvo, protekcionárstvo, vydieranie¹⁴, konflikt záujmov, nezákonný lobing, poskytovanie a prijímanie nenáležitých výhod bez poskytovania protislužby (tzv. *prikrmovanie*) a spreneveru verejných zdrojov. Zneužitie právomoci verejného činiteľa v zmysle § 326 TZ je vo svojej podstate takisto korupciou, rovnako ako trestné činy pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe¹⁵ a machinácie v súvislosti s konkurzným a vyrovnacím konaním^{16, 17}.

Korupčná medzera v predpise znamená nejasné, viacznačné alebo chýbajúce ustanovenie v právnom alebo inom predpise, čoho následkom je vytvorenie podmienok priaznivých pre korupciu.

Korupčné riziko¹⁸: V užšom zmysle sa pod týmto pojmom rozumie existencia pravdepodobnosti alebo možnosti vzniku korupcie a nákladov s ňou spojených. Zahŕňa aj príčiny, príležitosti, priestor alebo podmienky, ktoré uľahčujú vznik situácie priaznivej pre podplácanie, korupciu, korupčné správanie¹⁹ alebo konanie. Je to napríklad varovný signál, že môže alebo by mohlo dôjsť k zneužitiu právomoci alebo postavenia vo vlastný prospech alebo v prospech iných osôb.

Pod korupčné riziko patrí aj riziko vzniku podplácania, čo znamená pravdepodobnosť alebo možnosť, že by mohlo dôjsť k ponúkaníu, odovzdávaniu, prijímaníu, prísluibu alebo sprostredkovaniu úplatku.

Korupčné riziko v predpise: ustanovenie právneho alebo iného predpisu, ktoré obsahuje medzeru („prázdne miesto“) alebo nejednoznačnú („únikovú“) formuláciu a vytvára tak priestor alebo príležitosť pre vznik okolností priaznivých pre vznik korupcie. V súvislosti s posudzovaním, či ide o trestný čin korupcie, už samotné vytvorenie priestoru umožňujúceho výklad predmetného pojmu alebo ustanovenia na základe voľnej úvahy je korupčným rizikom. Patria sem aj prípady, keď ustanovenia právneho alebo iného normatívneho predpisu sú nejasne, nejednoznačne či viacznačne formulované („gumené ustanovenia“), ale aj prípady, keď protikorupčné ustanovenia chýbajú („diera v zákone“). V tejto súvislosti je z hľadiska vytvárania priestoru pre korupciu rizikovým faktorom aj použitie komplikovaných, nejasných, neprehľadných alebo veľmi zložitých formulácií v ustanoveniach predpisu.

Monitorovanie (*monitoring*) v súvislosti s prevenciou korupcie znamená vykonávanie pravidelných pozorovaní, zaznamenávanie, zhromažďovanie, vyhodnocovanie kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych údajov a informácií o účelnosti, účinnosti a efektívnosti protikorupčných opatrení, o fungovaní a dosiahnutých účinkoch protikorupčných postupov a opatrení, ktoré je možné podľa dohodnutých kritérií kontrolovať a vyhodnocovať.

Nepotizmus: a) obsadzovanie funkcií a pozícií, v ktorom sú uprednostňovaní príbuzní, priatelia či iné spriaznené osoby oproti ostatným kandidátom, najmä v prípadoch, keď ostatní kandidáti sú kvalitnejší; b) zvýhodňovanie alebo uprednostňovanie príbuzných, priateľov či iných spriaznených osôb oproti ostatným osobám v správnych a právnych konaniach, na pracovisku, pri obsadzovaní pozícií.

Nezákonná provízia: prostriedky finančnej a/alebo nefinančnej povahy použité na podplatenie vplyvnej osoby, ktorá využije svoju moc alebo postavenie na to, aby došlo k obohateniu inej osoby.²⁰ Je

¹³ Zákon č. 300/2005, Trestný zákon.

¹⁴ Pozri glosár TSI <https://www.transparency.org/glossary/term/extortion>.

¹⁵ Pozri § 266 Trestného zákona.

¹⁶ Pozri § 241 Trestného zákona.

¹⁷ V tomto kontexte je vhodné posúdiť pôsobnosť špecializovaných orgánov, najmä však Špecializovaného trestného súdu.

¹⁸ Medzi korupčným rizikom a rizikom korupcie je rozdiel. „Riziko korupcie“ znamená riziko, ktoré vyplýva z korupcie alebo podplácania.

¹⁹ Vráťane postoja, reči, pohybov, gest, signálov a ďalších prejavov, o ktorých je možné odôvodnene predpokladať, že osoba dáva najavo svoj úmysel byť účastníkom korupčného vzťahu.

²⁰ Trestnoprávny dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii (434/2006 Z. z.). Pozri aj: IATE <http://iate.europa.eu/FindTermsByLilId.do?lilId=104529&langId=sk>.

to forma vyjednaného úplatku, pri ktorom sa zaplatí provízia prijímateľovi úplatku za vykonané alebo dodané služby. Odmena v podobe peňazí, tovaru alebo služby sa dohodne vopred. Účelom takéhoto konania je nezákonným spôsobom povzbudiť druhú stranu k spolupráci.²¹

Obchodovanie neverejnými informáciami (*angl. insider trading/insider dealing*): obchodovanie, pri ktorom určitá osoba má na základe svojho postavenia alebo činnosti prístup k informáciám, ktoré nie sú verejne známe, ale sú podstatné pre stanovenie ceny investičného nástroja a táto osoba neverejnú informáciu využije.²² V tomto dokumente sa pod týmto pojmom rozumie zneužitie dôverných informácií na účely korupčnej transakcie.

Odhad rizika: proces priradenia hodnôt k pravdepodobnosti a následkom rizika.²³

Organizácia: osoba alebo skupina osôb, ktorá má vlastné funkcie so zodpovednosťami, právomocami a vzťahmi pre dosiahnutie jej cieľov. Pojem organizácia zahŕňa, ale nie je limitovaný na živnostníka, spoločnosť, korporáciu, firmu, podnik, úrad, partnerstvo, charitu alebo inštitúciu, alebo časť či kombináciu uvedených, či už zlúčené alebo nezlúčené, verejné alebo súkromné. Pre organizácie s viac než jedným prevádzkovým oddelením, jedno alebo viacero prevádzkových oddelení môžu byť definované ako organizácia.²⁴

Osoba: fyzická alebo právnická osoba.

Podplácanie: pozri §§ 330 až 336b Trestného zákona²⁵.

Politická korupcia: znamená konanie vysoko postavených predstaviteľov verejnosti, politického a spoločenského života²⁶, ktorí majú rozhodovacie právomoci a prostredníctvom manipulácie politik, inštitúcií a pravidiel postupov pri prideľovaní zdrojov a finančných prostriedkov zneužívajú svoje postavenie na udržanie svojej moci, statusu a bohatstva.²⁷

Posudzovanie korupčných rizík: znamená proces zisťovania, identifikácie a analýzy faktorov vytvárajúcich príležitosti, podmienky a možnosti pre vznik korupcie, korupčného správania a konania. Identifikujú sa činnosti, procesy, postupy, pozície v organizácii, ktoré sú z hľadiska korupcie potenciálne rizikové.

Potenciálne korupčné riziko: znamená, že a) existujú podmienky priaznivé na vznik korupčného rizika (napr. príležitosť na korupciu, medzera v zákone alebo inom normatívnom predpise, osobný motív, vyvíjaný tlak, nútenie, vydieranie, vyhrážanie, klientelizmus, nepotizmus, „zaužívaná“ prax, tolerancia korupcie a pod.); b) takéto podmienky sa už vyskytli, ale korupčné riziko nebolo úplne odstránené; c) možno očakávať, že takéto podmienky nastanú; d) korupčné riziko je identifikované na základe vlastného vnímania, ako aj vnímania korupcie verejnosťou.

Predchádzanie korupcii: pozri „protikorupčná prevencia“.

Prevencia korupcie: pozri „protikorupčná prevencia“.

Protikorupčná doložka: chápe sa ňou doložka v zmluve, ktorou sa zmluvné strany zaväzujú, že akákoľvek skutočnosť alebo činnosť, ktorá spĺňa, spĺňala alebo by mohla vzbudiť podozrenie, že spĺňala alebo spĺňa atribúty korupcie v súvislosti s predmetnou zmluvou, je dôvodom na bezodkladné skončenie platnosti a účinnosti zmluvy a škodu, ktorá vznikla v dôsledku korupcie, musí každá strana podieľajúca sa na korupcii nahradiť najneskôr do jedného roka v plnej výške plus percentuálnu časť zo spôsobnej škody.

Protikorupčná doložka vplyvov: chápe sa ňou doložka pri návrhu zákona²⁸ alebo iného normatívneho predpisu, ktorá obsahuje konštatovanie o tom, či niektoré z jeho ustanovení: a) rozširujú priestor pre

²¹ Study on Corruption in the Healthcare Sector, HOME/2011/ISEC/PR/047-A2, október 2012.

²² Medziinštitucionálna terminologická databáza EÚ (IATE – *Inter-Active Terminology for Europe*).

²³ OECD Studies in Risk Management. Denmark. OECD, 2006. <https://www.oecd.org/denmark/36099961.pdf>

²⁴ Norma 37001:2016.

²⁵ § 330 až § 336b zákona č. 300/2005, Trestný zákon.

²⁶ [https://cs.wikipedia.org/wiki/Korupce#Velká,_politická_korupce_\(grand_corruption,_political_corruption\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Korupce#Velká,_politická_korupce_(grand_corruption,_political_corruption))

²⁷ https://www.transparency.org/glossary/term/political_corruption

²⁸ V Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2016-2020 sa uvádza, že „najúčinnnejším nástrojom boja proti korupcii je zužovanie priestoru pre korupciu. V záujme zužovania priestoru pre korupciu vláda zavedie protikorupčnú doložku pri

vznik korupcie alebo úplatkárstva; b) zužujú priestor pre vznik korupcie alebo úplatkárstva; c) vytvárajú podmienky alebo príležitosti pre vznik korupcie alebo úplatkárstva; d) odstraňujú podmienky alebo príležitosti pre vznik korupcie alebo úplatkárstva.²⁹ V oblasti legislatívneho procesu sa zavádza pri návrhoch zákona. Pre poslanecké návrhy zákonov predložené v druhom čítaní sa zavádza povinnosť medzirezortného pripomienkového konania za účasti verejnosti.³⁰

Protikorupčná prevencia („predchádzanie korupcii“, „prevencia korupcie“): Pod týmto pojmom sa rozumejú systematické postupy na a) odhaľovanie a odstraňovanie príčin, príležitostí, priestoru, podmienok priaznivých pre vznik a existenciu korupcie; b) riadenie korupčných rizík vrátane ich oslabovania a odstraňovania; c) zníženie pravdepodobnosti alebo možnosti vzniku korupcie; d) odradzovanie osôb od páchania trestných činov korupcie; e) posilňovanie kultúry etiky, integrity a protikorupčného povedomia.

Protikorupčný koordinátor: zamestnanec, ktorý v spolupráci s ostatnými zamestnancami organizácie koordinuje činnosti na predchádzanie korupcii, jej elimináciu a riadenie korupčných rizík.

Rezortný orgán: ktorýkoľvek orgán verejnej moci, ministerstvo, samosprávny orgán, úrad, špecializovaná agentúra, právnická osoba zriadená zákonom, obchodná spoločnosť s majetkovou účasťou štátu, ako aj právnická osoba, ktorej jednou zo zakladajúcich strán alebo zriaďovateľom je orgán verejnej moci.³¹

Riadenie rizík: znamená systematické uplatňovanie politík, postupov a praxe riadenia na úlohy týkajúce sa analýzy, hodnotenia a ovládnutie rizík.³² Rozumie sa tým proces zisťovania a posudzovania potenciálnych vnútorných a vonkajších rizík, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na dosiahnutie cieľov organizácie a uskutočňovanie nevyhnutných kontrol na udržanie miery korupčného rizika na prijateľnej úrovni alebo na zníženie následkov možného rizika na prijateľnej úrovni.³³ Riadenie korupčných rizík je proces zameraný a proaktívne identifikovanie a riešenie zraniteľných miest inštitúcie vystavených vnútorným a vonkajším hrozbám - nezákonného alebo neetického správania.³⁴ Posudzuje sa závažnosť korupčných rizík z hľadiska ich vplyvu na činnosť, ciele a dôveryhodnosť organizácie, analyzujú sa ich príčiny a vytvára sa podklad na prijatie nápravných opatrení na oslabenie alebo odstránenie korupčných rizík.

Riziko vo všeobecnosti sa ním rozumie možnosť alebo pravdepodobnosť, že sa vyskytne udalosť, ktorá bude mať nepriaznivý vplyv na dosahovanie stanovených cieľov. Zjednodušene sa riziko chápe ako „účinnosť neistoty“³⁵. Na účely tohto dokumentu sa pod pojmom **riziko** rozumie pravdepodobnosť alebo možnosť vzniku skutočnosti, ktorá bude mať alebo má nežiaduci vplyv na vznik odchýlky od

návrhov zákonov, v rámci ktorej bude posudzovať návrhy zákonov z hľadiska toho, či návrh zákona rozširuje alebo zužuje priestor pre korupciu. Pre potreby vypracovania protikorupčnej doložky vláda vypracuje osobitnú metódu posudzovania návrhov zákonov.“ Nepochybne by sa tým pomohlo eliminovať alebo aspoň výrazne zúžiť priestor, ktorý umožňuje použiť výklad ustanovení súvisiacich s korupciou založený na vlastnej úvahe alebo dokonca svojvôli. Okrem toho by sa tak bežnému občanovi uľahčilo rozhodovanie, či daný skutok oznámiť ako trestný čin korupcie.

²⁹ Realizácia Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2016-2020 v oblasti politiky boja proti korupcii. V záujme zužovania priestoru pre korupciu je potrebné zaviesť protikorupčnú doložku pri návrhoch právnych predpisov, v rámci ktorej sa budú posudzovať návrhy právnych predpisov so zreteľom na to, či návrh skúmaného právneho predpisu rozširuje alebo zužuje priestor pre korupciu. Pozri: „Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2016-2020“ (<http://www.vlada.gov.sk/programove-vyhlasenie-vlady-sr-na-roky-2016-2020/>).

³⁰ Akčný plán Národného programu reforiem SR 2016.

³¹ Podľa uznesenia Ústavného súdu ČSFR z 9. 6. 1992 sp. zn. I. ÚS 191/92: „Verejná moc je taká moc, ktorá autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach subjektov, či už priamo, alebo sprostredkovane“.

³² Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 402/2013 z 30. apríla 2013 o spoločnej bezpečnostnej metóde hodnotenia a posudzovania rizík, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 352/2009.

³³ Jure Škrbec (2016), *Corruption Risk Management: Addendum to the Risk Management Guidelines*, https://www.dksk.mk/fileadmin/user_upload/1_CORRUPTION_RISK_MANAGEMENT_-_Adendum.pdf. Táto definícia sa vzťahuje analogicky aj na riadenie korupčných rizík.

³⁴ Jure Škrbec (2016), *Corruption Risk Management: Addendum to the Risk Management Guidelines*, https://www.dksk.mk/fileadmin/user_upload/1_CORRUPTION_RISK_MANAGEMENT_-_Adendum.pdf.

³⁵ Norma ISO 37001:2016: „Účinnosť sa tu chápe ako odchýlka od očakávaného a neistota ako stav hoci aj čiastočného nedostatku informácií alebo poznatkov týkajúcich sa pochopenia udalosti, jej následku alebo pravdepodobnosti. Riziko sa často charakterizuje odkazom na potenciálne „udalosti“ (pozri ISO Guide 73:2009, 3.5.1.3) a „následky“ (pozri ISO Guide 73:2009, 3.6.1.3), alebo ich kombináciou. Často sa chápe aj ako kombinácia následkov udalostí (vrátane zmien okolností) v spojení s pravdepodobnosťou (pozri ISO Guide 73:2009, 3.6.1.1)“.

normatívnych ustanovení, prepisov, etických/morálnych zásad spoločnosti. V prípade *protikorupčnej prevencie* sa pod pojmom riziko v širšom zmysle rozumie pravdepodobný alebo potenciálny nepriaznivý vplyv skutočnosti na dosahovanie stanovených cieľov prevencie korupcie.

Rodinkárstvo: pozri „nepotizmus“.

Systémová korupcia (aj „*endemická korupcia*“) sa chápe ako stav, keď korupcia je súčasťou spoločenského, hospodárskeho a riadiaceho systému organizácie. Je primárne spôsobená organizačnými nedostatkami, pričom korupcia je štandardom, a nie výnimkou³⁶. Medzi faktory, ktoré podporujú systémovú korupciu, patrí napr. široká právomoc rozhodovať na základe vlastnej úvahy, klientelizmus, monopol moci, nedostatočná transparentnosť, nízke mzdy, beztretnosť páchatel'ov korupcie a pod.

Úplatkárstvo: znamená a) prísľub, ponuka alebo poskytnutie nenáležitej výhody, priamo alebo nepriamo, osobe, ktorá v akomkoľvek postavení riadi alebo pracuje pre subjekt vo verejnom alebo v súkromnom sektore, pre túto osobu samotnú alebo pre inú osobu, aby konala alebo zdržala sa konania v rozpore s jej povinnosťami, alebo b) vyžadovanie alebo prijatie, priamo alebo nepriamo, nenáležitej výhody osobou, ktorá v akomkoľvek postavení riadi alebo pracuje pre subjekt vo verejnom alebo v súkromnom sektore, pre túto osobu samotnú alebo pre inú osobu, aby konala alebo zdržala sa konania v rozpore s jej povinnosťami.³⁷

Úplatná osoba³⁸: pod týmto pojmom sa rozumie osoba, a) ktorá je prijímateľom úplatku; b) ktorej správanie alebo konanie priamo alebo nepriamo nasvedčuje, že sa domáha úplatku alebo si ho vynucuje; c) ktorá je sprostredkovateľom úplatku alebo svojím správaním dáva najavo, že za úplatok zabezpečí vybavenie vecí alebo iné plnenie majetkovej či nemajetkovej povahy, na ktoré nie je právny nárok; d) ktorá zneužíva svoje postavenie, vplyv alebo právomoc vo vlastný prospech alebo v prospech iných osôb; e) ktorá vytvára alebo sa podieľa na vytváraní príležitostí, priestoru alebo podmienok priaznivých pre korupciu a/alebo inú činnosť poškodzujúcu verejný záujem.

Úplatok znamená vec alebo iné plnenie majetkovej či nemajetkovej povahy, na ktoré nie je právny nárok.³⁹

Vedúci zamestnanec je zamestnanec, ktorý je na príslušnom stupni riadenia v organizácii oprávnený určovať a ukladať podriadeným zamestnancom organizácie pracovné úlohy, organizovať, riadiť a kontrolovať ich prácu a dávať im na ten účel záväzné pokyny⁴⁰.

Verejná integrita označuje dôsledné zosúladenie a dodržiavanie spoločných etických hodnôt, zásad a noriem s cieľom zohľadňovať verejný záujem⁴¹ a uprednostňovať ho pred osobnými záujmami vo verejnom sektore.⁴²

Verejný sektor zahŕňa legislatívne, výkonné, administratívne a justičné orgány a ich verejných činiteľ'ov, ktorí sú vymenovaní alebo zvolení, platení alebo neplatení, v trvalej alebo dočasnej pozícii na ústrednej aj nižšej než celoštátnej úrovni. Môžu sem patriť aj verejnoprávne organizácie, štátne podniky a verejno-súkromné partnerstvá a ich zamestnanci, ako aj zamestnanci a entity poskytujúce verejné služby (napr. v zdravotníctve, vzdelávaní, verejnej doprave atď.), na ktoré sa môže uzavrieť zmluva, alebo v niektorých krajinách môžu byť financované zo súkromných zdrojov.⁴³

³⁶ <https://www.u4.no/terms#systemic-corruption>

³⁷ Článok 15 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii (434/2006 Z. z.), https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf.

³⁸ Tento pojem nie je v slovenskom právnom poriadku vymedzený.

³⁹ § 131 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon.

⁴⁰ § 9 ods. 3 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

⁴¹ Pozri heslo „verejný záujem“ v Glosári.

⁴² Odporúčanie Rady OECD o verejnej integrite, OECD 26.01.2017. <http://www.oecd.org/gov/ethics/Recommendation-Public-Integrity.pdf>

⁴³ *Odporúčanie Rady OECD o verejnej integrite*, OECD 26.1.2017. <http://www.oecd.org/gov/ethics/recommendation-public-integrity>; https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/data/files/7024_recommendationsvk-web.PDF

Verejný záujem⁴⁴ sa na účely tohto dokumentu chápe ako záujem trvalo a udržateľne zlepšovať v súlade so zásadami právneho štátu a všeobecne uznávanými zásadami etiky a morálky kvalitu života, životných podmienok a blahobytu všetkých občanov alebo väčšine občanov. Verejný záujem ako predmet sústredenej úsilie sa však nechápe ako svojvôľa na úkor ostatných osôb⁴⁵, ale ako oprávnený nárok⁴⁶, pri ktorom sa nezhorší situácia ostatných osôb a dodržia sa jasné a určité kritériá demokracie⁴⁷ a právneho štátu.

Vybavovač je účastník korupčnej transakcie, ktorý sprostredkováva úplatok za neoprávnené hmotné alebo nehmotné plnenie alebo sprostredkováva vybavenie veci.

Vyvoditeľná zodpovednosť⁴⁸ znamená zodpovednosť, ktorú znáša subjekt za svoje konanie a správanie. Na účely tohto dokumentu znamená povinnosť osoby zodpovedať sa za preukázateľné následky svojho konania a svojej činnosti, ktoré majú nepriaznivý vplyv na boj proti korupcii a prevenciu korupcie.

Zneužívanie právomoci verejného činiteľa⁴⁹ znamená skutočnosť, keď verejný činiteľ, ktorý v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc, alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu.⁵⁰

Zvyšovanie povedomia (angl. „awareness raising“) o korupcii sa chápe ako interaktívny komunikačný proces zlepšovania schopnosti vnímať a pochopiť súvislosti korupcie, jej prejavy, spôsoby a následky, ako aj rozvíjania spôsobilostí, zručností, motivácie a postojov potrebných na aktivizáciu protikorupčného správania.

⁴⁴ V zákone č. 357/2004 Z. Z. je v § 2 ods. 2 pojem verejný záujem na účely tohto zákona vymedzený ako „záujem, ktorý prináša majetkový prospech alebo iný prospech všetkým občanom alebo väčšine občanov“. V zákone č. 552/2003 Z. Z. sa v § 2 ods. 2 verejný záujem chápe ako „záujem, ktorý prináša majetkový prospech alebo iný prospech všetkým občanom alebo väčšine občanov. U zamestnancov zamestnávateľa, ktorými sú právnické osoby podľa § 1 ods. 2 písm. c), výkon práce vo verejnom záujme je aj plnenie povinností zamestnancov v záujme týchto právnických osôb podľa Obchodného zákonníka“.

⁴⁵ <http://publicinterest.info/?q=public-interest-political-philosophy-and-study-public-administration>

⁴⁶ <http://publicinterest.info/?q=public-interest-political-philosophy-and-study-public-administration>

⁴⁷ <http://publicinterest.info/?q=public-interest-political-philosophy-and-study-public-administration>

⁴⁸ V právnom poriadku SR sa používajú napr. pojmy subjektívna zodpovednosť, objektívna zodpovednosť, trestnoprávna zodpovednosť.

⁴⁹ § 326 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon.

⁵⁰ Takýto verejný činiteľ je podplatný účastník korupčnej transakcie. Vďaka svojej právomoci, postaveniu alebo vplyvu má priamo alebo nepriamo príležitosť alebo možnosť ovplyvniť výsledok nejakého procesu v prospech úzkej záujmovej skupiny či v rozpore s verejných záujmom. To, či túto možnosť alebo príležitosť využije, závisí od jeho čestnosti/integrity. V každom prípade sa do korupčného správania premieta motív aktérov, keďže sú účastníkmi korupčnej transakcie preto, že existuje na to príčina a vhodné podmienky.